

Як працуе Вікіпэдыя

жду Ду УДж

Што такое Вікіпэдыя ўвогуле, паводле якіх прынцыпах працуе

Вікіпэдыя (па-ангельску: Wikipedia; вікі (тэхналёгія супольнага стварэньня сайтаў — ад wiki < анг. quick 'хутка') + энцыкляпэдыя) — шматмоўная агульнадаступная інтэрнэтэнцыкляпэдыя свабоднага распаўсюду, якая ствараецца супольнай працай добраахвотных аўтараў і каардынуецца непрыбытковай арганізацыяй Фундацыяй Вікімэдыі, якая знаходзіцца ў Сан-Францыска (Каліфорнія). Распачатая Джымі Ўэйлзам і Лары Сэнгерам у 2001 годзе, Вікіпэдыя — найбуйнейшы і самы папулярны даведнік у інтэрнэце, які вельмі хутка разьвіваецца.

Вікіпэдысты ствараюць найбуйнейшае сховішча вольных ведаў у сьвеце.

Усё, што ёсьць у Вікіпэдыі, было напісанае такімі ж людзьмі, як Вы. І сапраўды, Вікіпэдыя перастане быць найбуйнейшай онлайн-энцыкляпэдыяй у сьвеце безь людзей, якія будуць рабіць далейшы ўнёсак інфармацыі, выяваў і зьвестак.

Многія ўдзельнікі, або вікіпэдысты, імкнуцца забясьпечыць веды кожнаму бескаштоўна. Вось чаму людзі з усяго сьвету выкарыстоўваюць свой вольны час дзеля захаваньня й паляпшэньня якасьці артыкулаў у Вікіпэдыі.

Вікіпэдыя дае кожнаму магчымасьць свабодна абменьвацца ведамі.

Кароткая спасылка

Вікіпэдыя:Пра Вікіпэдыю 🔾

Пяць правілаў Вікіпэдыі

Грунтоўныя прынцыпы, якімі карыстаецца Вікіпэдыя, былі гістарычна абагульненыя суполкай рэдактараў у **пяць** «**слупоў**»:

Сіні слуп (1: Энцыкляпэдыя) Вікіпэдыя — гэта энцыкляпэдыя, якая ўвабрала ў сябе элемэнты агульных і спэцыялізаваных энцыкляпэдыяў, альманахаў і геаграфічных даведнікаў. Зьмест мусіць быць пацьверджаны цытатамі з крыніцаў, вартых даверу. Вікіпэдыя — ня месца для публікацыі асабістых меркаваньняў удзельнікаў, асабістага досьведу або ўласных перакананьняў.

Зялёны слуп (2: НПГ) Вікіпэдыя мае нэўтральны пункт гледжаньня. Гэта значыць, што мы імкнемся да непрадузятасьці кожнага артыкулу. У некаторых выпадках гэта вымагае прывядзеньня некалькіх пунктаў гледжаньня з адпаведным кантэкстам, каб паказаць шматграннасьць прадмету. Пры гэтым ня варта адзначаць які-небудзь з варыянтаў як «лепшы пункт гледжаньня» або «непахісную ісьціну».

Жоўты слуп (3: Вольны) Вікіпэдыя мае вольны зьмест, які кожны ўдзельнік можа рэдагаваць і распаўсюджваць. У сувязі з вольным ліцэнзаваньнем усяго зьместу Вікіпэдыі, ніводны ўдзельнік ня можа перашкаджаць рэдагаваньню і распаўсюджваньню артыкулаў. Адпаведна, усе ўнесеныя вамі выпраўленьні, у сваю чаргу, могуць быць бязьлітасна адрэдагаваныя ці перапрацаваныя суполкай і распаўсюджаныя ў любым выглядзе. У той жа час трэба заўсёды памятаць пра аўтарскае права і паважаць яго.

Аранжавы слуп (4: Ветлівасьць) Вікіпэдыстам варта мець паміж сабой ветлівыя і ўзаемапаважлівыя зносіны. Паважайце і будзьце ветлівымі з Вашымі калегамі-вікіпэдыстамі, нават калі Вы ня згодныя зь імі. Прытрымлівайцеся этыкету і пазьбягайце асабістых выпадаў, абразаў, пагрозаў і агрэсіі. Будзьце адкрытымі і гасьціннымі.

Чырвоны слуп (5: Ігнаруйце ўсе правілы) Вікіпэдыя ня мае нязьменных правілаў за выключэньнем пяці, пададзеных тут. Будзьце рашучымі і ня бойцеся рабіць памылкі: атрымлівайце задавальненьне ад рэдагаваньня, бо ніхто не вымагае ад Вас стварэньня ідэальных артыкулаў, хоць да гэтага, несумненна, варта імкнуцца.

Гэта пяты і самы важны слуп!

Кароткая спасылка

Вікіпэдыя:Пяць слупоў

Але хто вырашае, што будзе апублікаванае? Галоўны рэдактар ці нехта іншы?

Ролі і магчымасьці

Зьмяняць існыя артыкулы ў Вікіпэдыі можа любы, хто мае доступ да інтэрнэту. Кожны ўдзельнік Вікіпэдыі працуе на разьвіцьцё супольнасьці. І Вы можаце выступіць у ролі, якая Вам больш цікавая ў Вікіпэдыі:

РЭДАКТАР

Дадае інфармацыю да артыкулаў з кнігаў, вэб-сайтаў, газэтаў і іншых крыніцаў, якія заслугоўваюць давер. Таксама ініцыюе стварэньне новых артыкулаў. Структуруе альбо вікіфікуе артыкулы, выкарыстоўваючы вікі-разьметку, якую лягчэй чытаць.

Робіць дробныя выпраўленьні. Напрыклад, выпраўляе напісаньне словаў. Таксама ён прапаноўвае шляхі паляпшэньня артыкулу, паведамляючы пра гэта на старонцы абмеркаваньня

артыкулу.

ПАЧАТКОВЕЦ

КАРЭКТАР

Паляпшае існыя артыкулы, выпраўляе граматыку й стылістыку артыкулаў.

ІЛЮСТРАТАР

Загружае малюнкі, фатаздымкі, мапы й візуальныя дапаможнікі, якія маюць дачыненьне да артыкулу, пры гэтым не забываючыся пра аўтарскія правы графічных матэрыялаў.

НАГЛЯДЧЫК

Выяўляе артыкулы з прадузятым стаўленьнем да напісанага і выпраўляе іх. Назірае за зьменамі, унесенымі аўтарам, які парушыў прынцып нэўтральнасьці да прадмету ці аб'екту артыкулу; забясьпечвае фактычную дакладнасьць зьвестак у артыкуле і яго нэўтральнасьць.

МЭДЫЯ-АКТЫВІСТ

Піша пра навіны й падзеі Вікіпэдыі дзеля пашырэньня яе вядомасьцій разуменьня.

ПЕРАКЛАДЧЫК

Перакладае артыкулы зь іншых моўных вэрсіяў на беларускую мову; ці пашырае веды пра Беларусь на іншых мовах.

АДМІНІСТРАТАР

Мае права абараняць і выдаляць старонкі. А таксама мае адказнасьць — актыўна ўдзельнічаць у разьвіцьці Вікіпэдыі любымі іншымі спосабамі.

АРГАНІЗАТАР ПАДЗЕЯЎ

Ладзіць імпрэзы, накіраваныя на разьвіцьцё Вікіпэдыі, узмацненьне й пашырэньне вікі-супольнасьці.

Гэты пералік не вычарпальны, можна прыдумаць і іншыя заняткі, якія былі б карысныя Вікіпэдыі.

Уліковы запіс карыстальніка Вікіпэдыі

Я жадаю дапамасты людзям атрымаць вольны і бясплатны доступ да ведаў. Распавядзі мне больш. З чаго мне пачаць?

Стварэньне **ўліковага запісу карыстальніка**— добры першы крок, калі Вы пачынаеце рабіць унёсак у Вікіпэдыю. Рахунак дазваляе Вам:

- ствараць новыя артыкулы;
- запампоўваць выявы;
- пераносіць старонкі.

Вы таксама атрымаеце доступ да спэцыяльных функцыяў, такіх, як «Мой сьпіс назіраньня». Сьпіс назіраньня дазваляе Вам сачыць за артыкуламі, якія Вы адрэдагавалі і паставілі пазнаку цікавасьці да старонкі. Каб дадаць артыкул у сьпіс назіраньня, націсьніце на значок-зорачку ў верхняй частцы артыкула.

Што яшчэ больш важна, такім чынам усе Вашыя зьмены ў артыкулах Вікіпэдыі запісваюцца пад імем Вашага рахунку, ідэнтыфікуючы Вашую дзейнасьць у Вікіпэдыі. Гэта дапаможа Вам узаемадзеяць зь іншымі людзьмі, якія рэдагуюць тыя ж артыкулы, што й Вы, і стаць надзейным сябрам супольнасьці.

Калі Вы прызвычаіцеся да Вікіпэдыі, то выявіце, што будзеце здольныя ўдзельнічаць у дыскусіях, і зможаце дапамагчы іншым у рэдагаваньні артыкулаў.

Рэдагаваньне без рэгістрацыі

Вы можаце рэдагаваць Вікіпэдыю без рэгістрацыі. Тым ня менш, без выкарыстаньня рахунку Вашыя выпраўленьні будуць запісвацца пад Вашым ІР-адрасам. Практыка сьведчыць пра тое, што супольнасьць Вікіпэдыі схільная не давяраць выпраўленьням ананімаў.

Як стварыць рахунак карыстальніка

Стварыць уліковы запіс у Вікіпэдыі вельмі лёгка:

- Націсьніце на «Стварэньне рахунку» ў правым верхнім куце старонкі.
- Запоўніце поле «Імя ўдзельніка» (можна выкарыстаць нік).
- Абярыце сабе пароль.
- Націсьніце на спасылку «Стварыць рахунак».

Калі Вы ствараеце ўліковы запіс карыстальніка, лепш запоўніць поле «Адрас электроннай пошты». У гэтым выпадку Вы зможаце аднавіць свой пароль, калі забудзеце яго.

Кароткая спасылка

Вікіпэдыя:Як зарэгістравацца

Гэта было хутка! Цяпер я маю рахунак і магу ствараць якасныя артыкулы.

Імя ўдзельніка

(дапамажыце выбраць)

Увядзіце вашае імя ўдзельніка

Пароль

Увядзіце пароль

Пацьвердзіце пароль

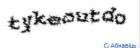
Увядзіце пароль зноў

Адрас электроннай пошты (неабавязкова)

Увядзіце ваш адрас электроннай пошты

У мэтах абароны вікі ад аўтаматычнага стварэньня рахункаў, мы просім вас увесьці словы, якія паказаныя ў полі ніжэй (болей інфармацыі):

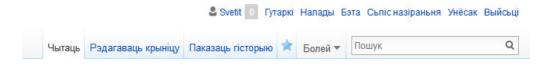
САРТСНА Праверка бясьпекі

Увядзіце тэкст, што бачыце вышэй

Ня бачыце выяву? Запытайце рахунак

Стварыць рахунак

Асабістая старонка ўдзельніка

Дадаць інфармацыю пра сябе й свае інтарэсы можна на вашай старонцы ўдзельніка. Кожны рахунак мае старонку ўдзельніка й старонку гутарак. Вы можаце знайсьці спасылкі на сваю старонку й гутаркі **ў правым верхнім куце экрана**. Каб перайсьці на Вашую старонку карыстальніка, трэба націснуць на Вашае імя карыстальніка, якое знаходзіцца побач са значком удзельніка. Потым націсьніце на кнопку «Рэдагаваць крыніцу», каб напісаць пра сябе. Калі скончыце пісаць пра сябе, націсьніце на кнопку «Захаваць старонку» ў ніжняй частцы экрана.

Вы можаце напісаць пра сябе, свае спэцыяльныя веды й пазначыць Вашую цікавасьць, прыкладам, цікавасьць да тэматыкі ці да пэўных артыкулаў.

Зносіны зь іншымі карыстальнікамі Вікіпэдыі праз старонку «Мае гутаркі»

Старонка гутарак удзельніка – гэта месца, дзе Вы й іншыя ўдзельнікі маюць магчымасьць пакідаць паведамленьні, на якія можна адказваць. Многія ўдзельнікі пакідаюць прывітаньні для новых карыстальнікаў. Іншыя вікіпэдысты могуць выкарыстоўваць гэтую прастору, каб пачаць размову, пазнаёміцца з Вамі лепей і зразумець зьмены, якія Вы зрабілі ў артыкулах.

О, хтосьці пакінуў паведамленьне на маёй старонцы абмеркаваньня.

У ім тлумачыцца, што має выпраўленьні былі адмененыя,

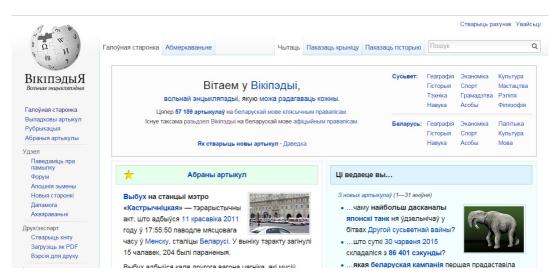
бо я не спасылалася на крыніцы.

3 тае прычыны, што факт, які я дадала, падмацоўваецца на вэб-сайце ўраду, я зраблю рэдагаваньне нанова.

Гэтым разам я ўключу крыніцу ў разьдзел спасылак у канцы артыкула.

Карыстальніцкі інтэрфэйс Вікіпэдыі

На іншых мовах

Беларуская

Deutsch

English

Español

Français

Italiano

Lietuvių

Latviešu

Nederlands

Polski

Português

Русский

Svenska

Українська

поўны сьпіс

«Дапамога» дазволіць Вам даведацца больш пра тое, як працуе Вікіпэдыя.

У «**Апошніх зьменах**» ёсьць сьпіс зьменаў, якія былі зробленыя ўва ўсіх артыкулах Вікіпэдыі ў храналягічным парадку. Гэтая старонка дазваляе выяўляць артыкулы з памылкамі і акты вандалізму.

«Інтэрвікі». Гэта функцыя зьвязвае адзін артыкул на розных мовах. Вікіпэдыя існуе на больш як на 280 мовах.

3 дапамогай «**Пошуку**» Вы знойдзеце артыкул паводле Вашага запыту. Калі артыкул яшчэ не існуе, будзе адлюстраваны сьпіс артыкулаў, у якіх гэтае слова прысутнічае.

«Стварэньне рахунку» ў верхнім правым куце старонкі дае Вам доступ да ўсіх прыладаў Вікіпэдыі й дапамагае стварыць свой онлайнавы рахунак.

«Форум» – гэта адмысловае месца для камунікацый удзельнікаў вікіпэдыйнай супольнасьці. Тут Вы можаце абмеркаваць тэхнічныя і арганізацыйныя пытаньні Вікіпэдыі.

Разгляд закладак на старонцы артыкула

Асноўныя панэлі дзеяньняў з артыкулам зьмяшчаюцца ўверсе справа.

Панэль **«Рэдагаваць»**. Заўважылі недарэчнасьці? Будзьце рашучымі — націсьніце на панэль і палепшыце артыкул.

Чытаць Рэдагаваць Рэдагаваць крыніцу Паказаць гісторыю

Панэль **«Рэдагаваць крыніцу»**. Клікнуўшы на панэль, Вы атрымаеце пашыраныя магчымасьці рэдагаваньня, трапіўшы ў крынічны код вікіразьметкі, якая мала чым адрозьніваецца ад стандартнага HTML-коду. Прыклады працы з кодам глядзіце ніжэй.

Чытаць Рэдагаваць Рэдагаваць крыніцу Паказаць гісторыю

Даведайцеся больш – націсьніце «**Гісторыя**» і высьветліце, як артыкул разьвіваўся да цяперашняга стану. Старонка гісторыі таксама дазваляе праглядзець і параўнаць мінулыя вэрсіі артыкула.

Чытаць Рэдагаваць Рэдагаваць крыніцу Паказаць гісторыю

Старонка **абмеркаваньня** зьяўляецца месцам для абмеркаваньня аўтарамі й іншымі ўдзельнікамі плянаў, датычных структуры артыкула. Тут адбываюцца размовы й дасягненьні кансэнсусу адносна зьместу артыкула.

Гэта месца, дзе можна папрасіць дапамогі ў пытаньні, зьвязаным з гэтым артыкулам. Таксама, калі Вы ня хочаце дапісваць артыкул самастойна, націсьніце «Абмеркаваньне» і напішыце свае ідэі ды прапановы на старонцы гутарак.

<u>Артыкул</u> Абмеркаваньне

Стварэньне артыкулаў

Існуе шмат тэмаў, не закранутых артыкуламі ў Вікіпэдыі. Калі Вы знайшлі такую, пашукайце спачатку іншыя варыянты назвы гэтай тэмы. Таксама праверце, ці закранаецца дадзеная тэма ў артыкуле сумежнай тэматыкі. Напрыклад, інфармацыя пра пэўны востраў можа быць прыведзеная ў артыкуле пра краіну, якой ён належыць.

Калі тэма сапраўды не закранутая ў Вікіпэдыі, дык гэта можа быць ад таго, што яна занадта нязначная й малавядомая, каб пісаць пра яе ў Вікіпэдыі, як, прыкладам, музычны гурт з найбліжэйшага гаражу альбо нічым не прыкметная асоба, якая вядзе блог.

Калі ж Вы лічыце, што тэма ўсё ж не павінна быць абмінутай у Вікіпэдыі, прыступайце да стварэньня адпаведнага новага артыкула.

Кароткая спасылка ВП:КВД

Агляд крыніц па тэме артыкула

Артыкулы Вікіпэдыі павінны грунтавацца на надзейных, бесстароньніх, апублікаваных крыніцах з рэпутацыяй хуткаправяральных і дакладных. Гэта азначае, што Вікіпэдыя зьмяшчае меркаваньні толькі вартых даверу аўтараў, а ня погляды вікіпэдыстаў, якія прачыталі матэрыял і інтэрпрэтавалі яго на свой лад.

Слова крыніца мае ў Вікіпэдыі тры значэньні:

- уласна частку твору (артыкулу, дасьледаваньня, дакумэнту, кнігі);
- аўтара твору (напрыклад, пісьменьніка);
- выдавец твору (напрыклад, «Наша Ніва» ці выдавецтва «Беларуская энцыкляпэдыя імя П. Броўкі»).

Усе тры пералічаныя чыньнікі могуць уплываць ўзровень надзейнасьці крыніцы. З гэтай прычыны вартымі даверу крыніцамі могуць быць апублікаваныя матэрыялы з вартым даверу працэсам апублікаваньня; гэта могуць быць і аўтары, якія заслужылі аўтарытэт у апісаньні асобы, пра якую вядзецца; або і першае, і другое.

Калі Вы жадаеце дадаць новы артыкул, варта пашукаць адпаведныя крыніцы, што будуць утрымліваць тую інфармацыю, якую будзе раскрываць артыкул. **Як мінімум, варта** знайсьці дзьве крыніцы, а лепей – чатыры-пяць.

Стварэньне новага артыкула

Перад даданьнем артыкула абавязкова паглядзіце, ці існуе ўжо такі, выкарыстоўваючы сынанімічныя назвы ў пошуку. Гэта можна зрабіць у стандартным пошукавіку або праз убудаваны пошук у Вікіпэдыі.

Калі артыкул ужо існуе, магчыма, Вы можаце дадаць новыя зьвесткі, дапоўніць ці скарэктаваць існы артыкул. **Калі артыкул не існуе**, Вы пабачыце загаловак артыкула ў выглядзе **чырвонай спасылкі**. Націсьніце на яе, і адчыніцца вакно стварэньня новага артыкула.

На старонцы рэдагаваньня Вы можаце сьмела пісаць тэкст артыкула (можаце загадзя падрыхтаваць тэкст, напрыклад, у нататніку, і потым толькі перанесьці ды аформіць яго на старонцы стварэньня). Не забывайцеся націскаць Захаваць старонку пасьля сканчэньня чарговага рэдагаваньня (перад захаваньнем зьменаў можна націснуць на Праглядзець, каб убачыць, як старонка будзе выглядаць пасьля захаваньня).

Каб зрабіць тэкст лёгкім і зручным для чытаньня на старонках Вікіпэдыі, неабходна азнаёміцца і вывучыць базавыя правілы вікі-фарматаваньня (глядзіце разьдзел «Вікіразьметка»).

Таксама праглядзіце, аформленыя і пабудаваныя артыкулы на тэмы, блізкія да Вашай, і адфарматуйце свой падобным чынам.

Па магчымасьці дадайце ў артыкул спасылкі на іншыя існыя артыкулы Вікіпэдыі (імёны, назвы, зьявы). Менавіта на гіпэрспасылках і пабудаваная праца, пошук і распаўсюд ведаў у Вікіпэдыі.

Ваш новы артыкул будзе добры, калі Вы будзеце памятаць пра тры пункты:

- апісаньне зьявы, падзеі, асобы;
- арычына значнасьці абранай тэмы;
- спасылкі на надзейныя крыніцы інфармацыі па тэме.

Выкарыстоўвайце **шаблён {{Рэдагую}}**, калі актыўна займаецеся артыкулам. Гэта паслужыць сыгналам іншым вікіпэдыстам, што трэба пачакаць з яго актыўным выпраўленьнем.

Кароткая спасылка

Вікіпэдыя:Як стварыць новы артыкул

Для пэрфэкцыяністаў

Яшчэ адзін варыянт стварэньня артыкула — скарыстацца «**пясочніцай**». Рабіце сваю працу там датуль, пакуль артыкул ня будзе ўтрымліваць тры вышэй азначаныя элемэнты.

Каб трапіць у пясочніцу, Вам неабходна яе стварыць. Назва старонкі павінна мець наступны выгляд **Удзельнік:Назва рахунку ўдзельніка/Пясочніца**.

Можаце карыстацца гэтай старонкай, каб захоўваць на ёй сваю чарнавую працу. Калі Вы цалкам скончылі сваю працу над артыкулам, знайдзіце іншага ўдзельніка, якому будзе цікавая гэтая тэма, з запытам зрабіць рэцэнзію створанага Вамі артыкула.

Пасьля гэтага скарыстайцеся спасылкай **Перанесьці**, якая месьціцца ў выпадаючым мэню каля поля пошуку, каб перанесьці зьмест Вашай пясочніцы ў адпаведны артыкул Вікіпэдыі.

На старонцы, якая ў выніку адчыніцца, абярыце элемэнт «(Асноўная)» у выпадаючым сьпісе «Новая назва», пасьля ўвядзіце адпаведную назву для артыкула замест назвы Вашай пясочніцы, растлумачце, што Вы робіце, у полі «Прычына» і націсьніце на кнопку Перанесьці старонку.

Як назваць артыкул

Калі назва артыкулу складаецца зь некалькіх словаў, **першая літара першага слова** заўжды вялікая, астатнія словы — праз прагал з малой літары (пр. Таварыства беларускай школы).

Назоўны склон, **адзіночны лік**. Акрамя выпадкаў, калі слова мае толькі множную форму, калі мае сэнс адрозьніць артыкул пра адзін аб'ект і пра сукупнасьць, групу аб'ектаў.

Замежныя імёны і назвы пажадана падаваць у беларускім напісаньні (Уладзімер Жырыноўскі, а не Владимир Жириновский). Калі няма агульнапрынятага беларускага адпаведніка, можна пісаць арыгінальную форму, але на пачатку артыкулу (у дужках) пажадана даць прыклад вымаўленьня: Linux (лінакс).

Калі назва адпавядае **некалькім (розным) сэнсам**, зьявам, аб'ектам — варта стварыць адну абагульняючую старонку з гэтай назвай і пералічыць там спасылкі на больш дэталёвыя. Назвы такіх старонак складаюцца з агульнай назвы плюс удакладненьне ў круглых дужках. Напрыклад, агульны артыкул: Сыстэма можа спасылацца на Сыстэма (паліталёгія), Сыстэма (матэматыка) і да т. п.

Назвы артыкулаў пра нейкі **твор** — без двукосься і без удакладняльнага слова: Песьня пра зубра, а не паэма Песьня пра зубра і ня «Песьня пра зубра».

Ня трэба закладаць у назву **герархію** паняткаў, напрыклад: Зборная Беларусі па хакеі, а не Беларускі хакей: зборная.

Ня трэба ўжываць у назьве розныя **службовыя сымбалі** кшталту |, *, &, +, {, }, [,].

Узорная структура добрага артыкула

Добрыя і абраныя артыкулы — тыя артыкулы, да якіх варта імкнуцца пры напісаньні свайго артыкула. Напрыклад, **добрыя артыкулы** павінны мець адносна высокі ўзровень якасьці, але, у адрозьненьне ад **абраных артыкулаў**, усе патрабаваньні да іх носяць больш мяккі характар.

У дадатак да агульных правілаў, датычных артыкулаў Вікіпэдыі, добрыя артыкулы павінны быць:

- Якасна састаўленымі і арыгінальнымі: напісанымі для Вікіпэдыі, а не скапіяванымі аднекуль. Мова й стыль напісаньня павінны быць на добрым узроўні і ня ўтрымліваць відавочных памылак.
- Поўнымі: раскрываць тэму ў поўным аб'ёме, улічваць самыя значныя факты і меркаваньні.
- Добра прапрацаванымі: адлюстроўваць старанны і рэпрэзэнтатыўны агляд асноўнай літаратуры па тэме, калі большасьць самых значных сьцьверджаньняў можа быць праверана ў якасных і надзейных крыніцах, утрымліваць сьпіс літаратуры і зноскі.

- Утрымліваць зноскі на крыніцы інфармацыі асноўных тэзісаў, фактаў, сьцьверджаньняў, якія могуць выклікаць недавер, а таксама ацэначных меркаваньняў па тэме артыкула.
- Нэўтральнымі: прадстаўляць меркаваньні справядліва і непрадузята.
- Стабільнымі: калі зьмест артыкула не зьяўляецца тэмай спрэчак і ў ім не вядзецца вайны правак.
- **3 уводзінамі:** утрымліваць мінімум 3—4 сказы ўводзінаў, якія коратка раскрываюць тэму артыкула.
- Структураванымі: мець добра структураваную герархію разьдзелаў.
- Мець выявы толькі зь ясным ліцэнзійным статусам: павінны ўтрымліваць толькі вольныя выявы і/ці абгрунтаваную, мінімальна неабходную колькасьць Fair-use выяваў, якія адпавядаюць крытэрам добрапрыстойнага выкарыстоўваньня.
- Закончанымі: ня ўтрымліваць яўна недапісаныя разьдзелы.
- Мець катэгорыі й інтэрвікі.

Што рабіць пасьля стварэньня артыкула

- Стварыць перанакіраваньні на назву створанага артыкула, калі гэта патрабуецца. Напрыклад: артыкул створаны пад асноўнай назвай «Янка Купала», дарэчным будзе стварыць перасылку «Іван Луцэвіч».
- Націснуць на экране зьлева ад навастворанага артыкула **Дадаць спасылкі** і паставіць спасылку на адпаведнік артыкула зь вядомай Вам мовы (калі адпаведнік існуе ў іншым моўным разьдзеле). Гэта робіцца праз **Інтэрвікі** ў левай калонцы зьнізу.

• Злучыць створаны Вамі артыкул зь іншымі артыкуламі, у якіх згадваецца Вашая тэма.

Даданьне катэгорыяў

Катэгорыя – адмысловая старонка, якая зьмяшчае сьпіс артыкулаў, што ўваходзяць у дадзеную катэгорыю. Туды трапляюць усе старонкі, у якіх пазначана гэтая катэгорыя, у альфабэтным парадку. Катэгорыі розьняцца ад простых артыкулаў тым, што перад іх назвай ідзе ключавое слова **Катэгорыя**, напрыклад: *Катэгорыя:Беларускія літаратары*.

Катэгорыі граюць ролю тэгаў, якія дапамагаюць клясыфікаваць артыкулы па тэмах.

Перад тым, як дадаць катэгорыю, неабходна пашукаць яе праз пошук Вікіпэдыі. Знайшоўшы патрэбную катэгорыю, Вы можаце дадаць яе ўнізе старонкі, напрыклад [[Катэгорыя:Беларускія літаратары]]. Калі Вы не знаходзіце патрэбную катэгорыю, паспрабуйце пашукаць па словах-сынонімах. Калі ж патрэбнай катэгорыі не ісуне — Вы можаце яе запачаткаваць, каб іншыя ўдзельнікі таксама маглі ёй карыстацца.

Вікіразьметка

Для выдзяленьня, аздабленьня тэксту рознымі стылямі і пазначэньня структуры тэксту ў Вікіпэдыі існуе спэцыяльная мова фарматаваньня – Вікі-фарматаваньне.

У правым слупку табэлі паказаны магчымасьці, якія можна ўжываць у артыкулах Вікіпэдыі, а ў левым – тое, што трэба напісаць, каб зрабіць такое фарматаваньне. Апісаньне разьметкі

Націснуўшы рэдагаваць крыніцу, Вы атрымаеце пашыраныя магчымасьці па праўцы артыкулаў. Вось найгалоўнейшыя інструкцыі па рэдагаваньні коду Вікіпэдыі.

Вікіразьметка	Выглядае як
"курсіў"	курсіў
'"тоўсты"	тоўсты
''"тоўсты курсіў'""	тоўсты курсіў
== загаловак == === падзагаловак === ==== падзагаловак (меншы шрыфт) ====	Загаловак падзагаловак падзагаловак (меншы шрыфт)
[[Беларуская мова]], тэкст, [[Беларуская мова адрозны ад спасылкі]]	Беларуская мова, тэкст, адрозны ад спасылкі
спасылка на [[няісную яшчэ старонку]] вылучаецца чырвоным колерам	спасылка на <mark>няісную яшчэ старонку</mark> вылучаецца чырвоным колерам
спасылка на разьдзел артыкулу [[Беларусь# Насельніцтва Насельніцтва Беларусі]]	спасылка на разьдзел артыкулу Насельніцтва Беларусі
[https://www.facebook.com/ BelarusianWikipedia спасылка на вонкавы сайт]	спасылка на вонкавы сайт

[[Катэгорыя:Войны Вялікага Княства Літоўскага]]	Артыкул будзе зьмешчаны ў катэгорыю войны Вялікага Княства Літоўскага
* зрабіць сьпіс проста (сьпіс будзе мар- кіраваны, а не нумараваны) ** болей зорачак — глыбейшы водступ	 зрабіць сьпіс проста (сьпіс будзе маркіраваны, а не нумараваны) болей зорачак — глыбейшы водступ
# сьпіс з аўтаматычнай # нумарацыяй радкоў	1. сьпіс з аўтаматычнай 2. нумарацыяй радкоў
[[Файл:Colosseum from inside +.jpg значак 250пкс Выява з подпісам]]	Выява з подпісам
<ref>Зьмяшчэньне зноскі пасьля тэксту </ref>	Пазначэньне крыніцы інфармацыі зноскай. Адначасова ўнізе патрэбна зьмясьціць шаблён {{зноскі}}.
{{Крыніцы}} або {{reflist}}	Нумараваны сьпіс крыніц і зносак (дадаецца напрыканцы артыкула)
~~~	Ваш подпіс з датаю (дадаецца толькі ў абмеркаваньнях артыкулаў)

Апісаньне рэдактара

- Перад захаваньнем рэдагаваньня карыстайцеся клявішай **Праглядзець**, каб пабачыць, як артыкул будзе выглядаць пасьля захаваньня.
- Пажадана (але не абавязкова) коратка апісваць кожнае рэдагаваньне ў ваконцы пад назваю «Кароткае апісаньне зьменаў».

Дапаможныя сродкі

- Для спрашчэньня рыхтаваньня тэксту ў Вікіпэдыі існуе адмысловая прылада— Вікіфікатар. Вікіфікатар прызначаны для выпраўленьня тыпаграфікі (расстаноўкі двукосьсяў, працяжнікаў, непарыўных прагалаў і іншых знакаў паводле фармальных правілаў), афармленьня тэксту і паляпшэньня вікі-фарматаваньня.
- Для выпраўленьня агульных хібаў у клясычнай артаграфіі існуе г. зв. тарашкевізатар. Шукайце яго ў сваіх наладах у сэкцыі «Рэдагаваньне артыкулаў» (даступна толькі для зарэгістраваных удзельнікаў).

Кароткія спасылкі на карысныя старонкі (шукаць праз пошук у Вікіпэдыі)

Вікіпэдыя:Вікі-фарматаваньне		Q
Вікіпэдыя:Памятка		
Вікіпэдыя:Як рэдагаваць існуючы артык	ул	

Заліўка фотак (праект Wikimedia Commons)

Каб Ваш артыкул быў больш цікавы, Вы можаце дадаць у яго малюнак, відэа або гук. Уся інфармацыя ніжэй датычыцца ўсіх трох абазначаных тыпаў кантэнту.

Мэдыякантэнт можна дадаваць у кожным моўным разьдзеле Вікіпэдыі, але тады малюнак можна будзе ўжываць толькі ў тым моўным разьдзеле, у якім ён быў створаны.

Каб адзін і той жа файл выкарыстоўваць у розных моўных разьдзелах, трэба дадаць яго ў ВікіСховішча (Wikimedia Commons), разьмешчанае па адрасе commons.wikimedia.org (мова сайта – ангельская).

Перш за ўсё рабіце свае малюнкі.

Як дадаць мэдыякантэнт у ВікіСховішча

- Калі Вы ўжо стварылі акаўнт у Вікіпэдыі, тады залагіньцеся ў Wikimedia Commons.
- Націсьніце кнопку Upload.
- Адкрыецца старонка з заўвагамі, як дзейнічаць, каб не парушыць аўтарскія правы на мэдыякантэнт. Прачытайце. Націсьніце **Next**.
- Абярыце мэдыяфайл(ы) для запампоўваньня.
- Пазначце аўтарскія правы на файлы.
- Дадайце назву і апісаньне мэдыякантэнту, дадайце катэгорыі.
- Мэдыя запампаванае! Нарэшце Вы можаце скапіяваць код вікі-разьметкі, каб дадаць файл у Ваш артыкул.

Назва выявы звычайна разьмяшчаецца ў левым куце. Скапіруйце яе для таго, каб разьмясьціць на старонцы артыкула.

Магчымыя варыянты ліцэнзій для вашага твору ў Wikimedia Commons.

Дэталі апісаньня кантэнту для запампоўваньня.

*Source	± (3)
*Author	r(s) ⁽¹⁾
Now tel	l us why you are sure you have the right to publish this work:
▼ The	copyright holder published this work with the right Creative Commons license
Not	
Not licer	all Creative Commons licenses are good for this site. Make sure the copyright holder used one of
Not licer	all Creative Commons licenses are good for this site. Make sure the copyright holder used one of ises.
Not licer	all Creative Commons licenses are good for this site. Make sure the copyright holder used one of isses. Creative Commons Attribution ShareAlke 4.0 (legal code) ① ③
Not licer	all Creative Commons licenses are good for this site. Make sure the copyright holder used one of ses. — Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 llegal code) ① ⑥ — Creative Commons Attribution ShareAlike 3.0 llegal code) ① ⑥
Not licer	all Cresible Commons licenses are good for this site. Make sure the copyright holder used one of ses. □ Cresible Commons Attribution ShareAlike 4.0 legal codel ① ⑥ □ Cresible Commons Attribution ShareAlike 3.0 legal codel ① ⑥ □ Cresible Commons Attribution ShareAlike 3.0 legal codel ① ⑥ □ Cresible Commons Attribution ShareAlike 3.0 legal codel ① ⑥
Not licer	all Creative Commons Idenses are good for this site. Make sure the copyright holder used one of 90 creative Commons. Attribution ShareAlike 4.0 (legal code) (1) (8) © creative Commons Attribution ShareAlike 3.0 (legal code) (1) (8) © creative Commons Attribution ShareAlike 2.5 (legal code) (1) (9) © creative Commons Attribution All (legal code) (1) © creative Commons Attribution All (legal code) (1)

Магчымыя варыянты ліцэнзій для твору іншага аўтара ў Wikimedia Commons.

Learn		Upload		Release rights	Describe	Use
			Th	anks for uploa	ding!	
		You can now	use the	se files on wikis, or	link to them on the web.	
	To use the file in a wiki, copy this text into a page:					
100	[[File:Белы наліў įpg thumb These are typical belarusian apples.]]					
	To link to	it in HTML, copy	this UR	Li		
	https://c	ommons.wikimed	ia.org/wii	i/File:%D0%91%D0%	85%D0%BB%D1%88_%D0%	8D%D0%B0%D0
елы наліў ірд						

Пасьля ўсіх крокаў запампоўкі вашага кантэнту. Вы атрымліваеце магчымасьць адразу скапіяваць код для свайго артыкула.

Заліўка малюнкаў

Як правільна зрабіць малюнак

Найбольш распаўсюджаныя памылкі:

- Дрэнная якасьць малюнка (ня бачны, расплываецца аб'ект).
- Абрэзка значных дэталяў аб'екта.
- Адцягваньне ўвагі ад аб'екта прысутнасьцю чалавечых асоб, жывёл ці іншых аб'ектаў.

Увага: выява перад запампоўкай не павінна ўтрымліваць ніякіх вадзяных знакаў. Пажадана запампоўваць выяву бяз штучна напісанага тэкста.

Як правільна даць назву файлу з выявай

Лепей замест назвы файла Africa.png выкарыстоўвайце больш дэталёвыя назвы, напрыклад, Africa political map Jan. 2012.png або такую Africa political map with red borders.png

Якія фарматы файлаў прыдатныя для выяваў

Найбольш распаўсюджаныя і рэкамэндаваныя фарматы ў Вікіпэдыі: першы паводле папулярнасьці **jpeg** (самы кампактны) — 84%, **png** (зручны, калі ў вас празрыстая аснова, фон) — 7%, а трэці — **svg** (зручны для мапаў і лягатыпаў) — 5%. Але магчымыя й іншыя незапатэнтаваныя фарматы: **pdf**, **tiff**, **ogg**, **djvu** і іншыя.

Якія памеры файлаў аптымальныя для выяваў

Рэкамэндаваны **максымальны памер** загружанага файла на Wikimedia Commons – **100 мэгабайтаў** (выключныя выпадкі 1 гігабайт), але, напрыклад, малюнак лепей за ўсё рабіць да мэгабайту з памерамі, прыдатнымі для прагляду аб'екта і значных дэталяў на ім.

НЕ ЗЬМЯШЧАЙЦЕ Ў ВІКІПЭДЫЮ ВЫЯВЫ, АЎТАРСТВА І ЎМОВЫ РАСПАЎСЮДЖАНЬНЯ ЯКІХ ВЫ НЯ ВЕДАЕЦЕ!

Парады па апісаньні выявы

Абавязковыя палі:

- Aпісаньне (Description) можаце спаслацца на артыкул, дзе будзеце дадаваць фота/ гук/мэдыя, або растлумачце больш дэталёва, што на фота (падзея, дата, дзейныя асобы). Апісаньне на ангельскай мове вельмі пажадана.
- Месца, дзе ўзялі (source): Імя стваральніка або дакладны URL, дзе фота было ўзята (пажадана шлях менавіта да малюнка). Калі фота ўзята з кнігі (часопіса), пажадана пазначыць аўтара кнігі, ISBN, назву і дату выданьня.
- Аўтар (Author): Пазначаць у любым выпадку.
- Дазвол (Permission): Які закон або дакумэнт дазваляе выкарыстаньне матэрыялу.
- Дата (Date): поўная дата лепей, чым проста год.

Увага! У Вікіпэдыі нельга выкарыстоўваць запатэнтаваныя фарматы кшталту: MP3, AAC, WMA, MPEG і большасьць AVI. Калі Вы маеце кантэнт у непрымальным фармаце, пераканвэртуйце файл у вольны фармат.

Як дадаць чужы малюнак

Неабходна атрымаць дазвол. Рэкамендуецца выкарыстоўваць пісьмовую форму дазволу, якую даслаць на адрас: permissions-commons@wikimedia.org. Пажадана з адрасу аўтара, або ўлучыце яго ў копію ліста.

Калі будзеце працаваць не з уласнымі выявамі, варта:

- Распавесьці аўтару, што такое Вікіпэдыя.
- Пазначыць малюнак, які Вы жадаеце разьмясьціць (са спасылкай).
- Пазначыць, дзе Вы хочаце разьмясьціць малюнак (са спасылкай).
- Запытаць дазвол на разьмяшчэньне выявы пад умовамі грамадзкага набытку або вольнай ліцэнзіі, напрыклад, Creative Commons Attribution Share-Alike 4.0 International
- На старонцы выявы **пазначыць імя аўтара**, а таксама **спасылку**, адкуль узята фота.
- Аддзячыць уладальніка выявы :-)

Кароткая спасылка на прыклад:

Вікіпэдыя:Запыт дазволаў на выкарыстаньне

Устаўка малюнкаў

Код генэруецца пасьля заліўкі выявы:

[[Файл:Белы наліў.jpg|значак|Так выглядаюць звычайныя беларускія яблыкі.]] і дадаецца самастойна ў патрэбнае месца артыкула.

Таксама можна дадаць выяву праз панэль рэдагаваньня артыкула, якая месьціцца над асноўным полем уводу інфармацыі.

Назва файла бярэцца з загалоўку на старонцы прагляда файла. Пасьля **Файл:Белы наліў.jpg** можна сьмела дадаваць праз рэдактар.

Устаўка галерэі

Дзеля дадаваньня галерэі неабходна выкарыстаць адмысловы тэг <gallery>, а таксама назвы файлаў выяваў зь Wikimedia Commons.

Прыклад:

<gallery> Файл:Wiki.png|Подпіс 1 Файл:Wiki.png|Подпіс 2

</gallery>

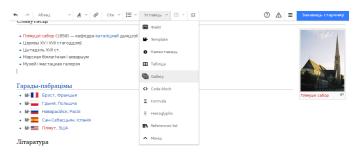

Подпіс 1

Подпіс 2

Гэты тэг магчыма ўводзіць самому або праз графічны рэжым (абіраць у мэню рэдагаваньня).

Пошук фота, відэа, аўдыё для Вашага артыкула

- Шукайце малюнкі, якія знаходзяцца ў **грамадзкім набытку** (public domain) або выкарыстоўваюць вольныя ліцэнзіі (напрыклад, **Creative Commons Attribution Share-Alike 4.0**) у Сеціве.
- Шукайце малюнкі на дзяржаўных і ўрадавых сайтах.
- Шукайце малюнкі ў Вікіпэдыі **ў адпаведных артыкулах** на іншых мовах або заходзьце на Wikimedia Commons і корпайцеся там.
- Матывуйце іншых Вікі-рэдактараў дапамагчы Вам.

Калі не знайшлі малюнак, але вельмі хочацца, **пастаўце заглушку**. Гэта будзе сыгналам для іншых вікіжыхароў дапамагчы пашукаць, або распачніце на старонцы абмеркаваньня тэму пошуку малюнка.

Як кантактаваць зь вікі-суполкай Беларусі

Група карыстальнікаў Вікіпэдыі — гэта арганізаваная суполка вікіпэдыстаў, якія жадаюць больш узаемадзейнічаць для больш актыўнага і эфэктыўнага разьвіцьця ведаў на беларускай мове.

Разьдзелы беларускай Вікіпэдыі існуюць двума правапісамі:					
клясычны <i>(тарашкевіца)</i> — be-tarask.wikipedia.org	акадэмічны <i>(наркамаўка)</i> — be.wikipedia.org				
Сьпіс рассылак юзэргрупы — Тут апошнія навіны, цікавыя і карысныя спасылкі.					
http://falanster.info/mailman/listinfo/wikification					
Скайп-чаты (Калі жадаеце далучыцца да скайп-чатаў, пішыце ў мэйлінг ліст)					
Групы ў Фэйсбуку					
facebook.com/BelarusianWikipedia	facebook.com/be.wikipedia				
Групы Ўкантакце					
vk.com/belarusianwikipedia	vk.com/be.wikipedia				
Ціўцер					
twitter.com/Wikipedyja	twitter.com/be_wikipedia				

Ліцэнзіі матэрыялаў Вікіпэдыі СС ВҮ-SA _

Што патрэбна ведаць аб правах на ўсе творы, малюнкі, выявы й іншыя матэрыялы, якія ўжо ёсьць ці якія Вы цяпер разьмяшчаеце ў Вікіпэдыі?

Адной з умоваў карыстаньня Вікіпэдыяй зьяўляюцца правамерныя паводзіны. Паводле дзейных аўтарскіх правоў і іншых законаў можна:

- чытаць і раздрукоўваць артыкулы і іншыя мэдыя бескаштоўна;
- рабіць унёсак і рэдагаваць розныя сайты і праекты Вікімэдыі;
- дзяліцца, распаўсюджваць і выкарыстоўваць артыкулы й іншыя мэдыя пад вольнымі і адкрытымі ліцэнзіямі.

Патрэбна:

ліцэнзаваць увесь Ваш унёсак і зьмены на сайтах або праектах пад вольнай і адкрытай ліцэнзіяй (калі Ваш унёсак не ў грамадзкім набытку).

Чаму гэта важна?

Каб расло багацьце вольных ведаў і свабоднай культуры, усе карыстальнікі, якія ўдзельнічаюць у Вікіпэдыі, павінны прадстаўляць шырокія правы на свае творы грамадзкасьці, каб можна было

- паўторна распаўсюджваць і
- паўторна выкарыстоўваць унёсак свабодна,

так, каб такое выкарыстаньне было належным чынам

- прыпісана да аўтара і
- каб была такая ж свабода паўторнага выкарыстаньня і паўторнага распаўсюджваньня любых вытворных твораў.

Менавіта таму абраныя вольныя ліцэнзійныя дагаворы, умовы якіх найлепшым чынам адпавядаюць гэтай мэце.

Што такое вольныя ліцэнзіі?

Калі Ваш тэкст, малюнак, фота ахоўваюцца аўтарскім правам (зьяўляюцца творамі), і Вы маеце на іх аўтарскія правы, Вы дадаяце іх на ўмовах ліцэнзіі Creative Commons Attribution-ShareAlike («CC BY-SA») і GNU Free Documentation License («GNU FDL»).

Значэньне літараў ліцэнзіі Creative Commons:

CC – Creative Commons – Творчыя суполкі. Адно з найбольш вядомых сямействаў публічных ліцэнзій, якія прымяняюцца для прадастаўленьня дазволу выкарыстоўваць творы, якія ахоўваюцца аўтарскім правам, у сетцы Інтэрнэт.

BY – Attribution – Прызначэньне аўтарства (Атрыбуцыя). Гэта вельмі значная частка ліцэнзій. Дзе варта, трэба аддаць належнае аўтару. Калі Вы ўкладваеце тэкст, Вы згодныя на тое, што Вашае аўтарства будзе пазначанае, часьцей за ўсё праз гіпэрспасылку (URL). Кожны артыкул мае старонку гісторыі, дзе пералічваюцца ўсе аўтары і рэдактары. Таксама, устаўляючы чужы тэкст, Вы павінны пазначыць аўтара (аўтараў) гэтага тэксту.

SA – Share Alike – (Распаўсюджваньне) на тых жа ўмовах. Усё, што зьмяняецца, ствараецца на матэрыяле, які знаходзіцца пад вольнай ліцэнзіяй, таксама распаўсюджваецца пад той жа ліцэнзіяй Творчых суполак.

Вы можаце паўторна выкарыстоўваць кантэнт, які знаходзіцца ў Вікіпэдыі, у гэтым выпадку таксама неабходна, каб любое паўторнае выкарыстаньне адпавядала згаданым ліцэнзіям. Тое ж самае тычыцца любых зьмяненьняў, дапаўненьняў тэкстаў або іншага кантэнту.

Вы маеце магчымасьць устаўляць тэкст, які знайшлі дзесьці яшчэ альбо напісалі ў суаўтарстве, але тады Вы гарантуеце, што ён даступны на тых умовах, якія сумяшчальныя зь ліцэнзіяй СС BY-SA або GNU FDL.

Нятэкставыя мэдыя могуць быць даступныя і пад іншымі ліцэнзіямі, галоўнае, што яны прытрымліваюцца мэты дазволу неабмежаванага паўторнага выкарыстаньня і паўторнага распаўсюджваньня. Памятайце аб гэтым, дадаючы нятэкставыя мэдыя.

Калі ласка, майце на ўвазе, што гэтыя ліцэнзіі дазваляюць камэрцыйнае выкарыстаньне Вашага ўнёску.

I нарэшце, нават калі Вы вырашылі ніколі больш не зьвяртацца да Вікіпэдыі, згодна ліцэнзіяў вы абяцаеце, што не скасуеце ў аднабаковым парадку і не паспрабуеце зрабіць несапраўднай любую ліцэнзію, якую Вы выдалі на свой тэкст альбо іншае мэдыя ў Вікіпэдыі.

Ёсьць яшчэ кантэнт, які знаходзіцца ўжо ў **грамадзкім набытку**, г. зн. што ён можа выкарыстоўвацца без дазволу праваўладальніка і без выплаты ўзнагароды. Дадавайце адважна! Аднак вельмі важна, каб Вы маглі пацьвердзіць гэты факт.

Ліцэнзіі Творчых суполак GFDL Філія Творчых суполак у Беларусі

Стваральнікі брашуры:

Партнёры